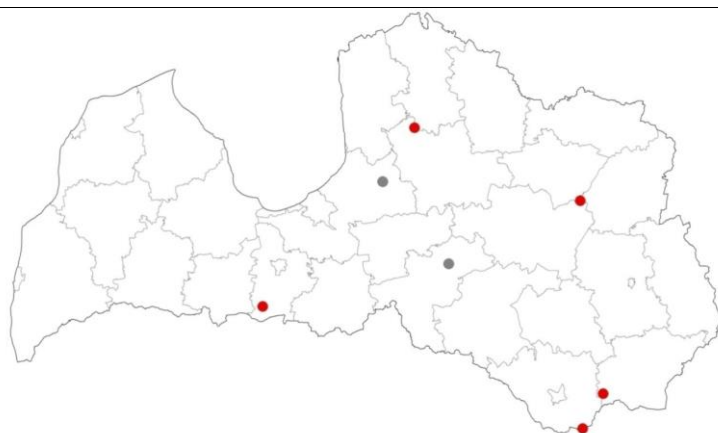

Piezīmes un atsaucis valsts līmeņa sugu aizsardzības mērķu (FRV) noteikšanai: datu izvēle un eksperta pieņēmumi

Sugas kods	1924
Sugas nosaukums	<i>Oxyporus mannerheimii</i>
Eksperts	Maksims Balalaikins
Darbs pabeigts	15.01.2024.
Vispārējās piezīmes	<p>Mannerheima īsspārnis <i>Oxyporus mannerheimii</i> ir izstieptas formas īsspārņu dzimtas (Coleoptera: Staphylinidae) 7,0–9,0 mm liela vabole ar melnu (izņemot taustekļus un kāju pēdu posmiņus, kas ir brūngani) un spīdīgu krāsojumu (Valainis 2018).</p> <p>Mannerheima īsspārnis ir micetofāga suga, kura saistīta ar cepurīšu sēnēm, retāk piepēm. Sugas īpatņi pārtiek no cepurīšu sēņu auglķermeņu audiem un visbiežāk sastopami uz tādām sēnēm kā baravika <i>Boletus edulis</i>, parastā bērzybeka <i>Leccinum scabrum</i>, retāk uz rūgtās sērenes <i>Hypholoma fasciculare</i>, mainīgās pacelmenes <i>Kuehneromyces mutabilis</i>, parastās celmenes <i>Armillaria mellea</i> u.c. sēņu sugām. Suga novērota arī uz piepēm. Detalizēti sugas ekoloģijas pētījumi līdz šim nav tikuši veikti, taču acīmredzot prasības pēc dažādiem vides apstākļiem, piemēram, mitruma līmeņa, temperatūra u. c., ir līdzīgas kā sēņu sugām, kurās īsspārņi attīstās (Cibuļskis 2010, Valainis 2018).</p> <p>Mannerheima īsspārnis sastopams ēnainos, vidēji mitros mežos ar dažādā pakāpē trūdošām kritālām, kur parasti ir liela sēņu daudzveidība. Sugai piemērotākie ir meži ar lapkoku un egles klātbūtni (Valainis 2018).</p> <p>Mannerheima īsspārnis Latvijā pirmo reizi droši konstatēts Koknesē 1943. gadā (Danks 1943). Līdz tam suga tika minēta vairākos vēsturiskos darbos (Seitlitz 1887–1891, Якобсон 1905, Rathlef 1905).</p> <p>REF vērtība tika balstīta uz R. Cibuļska Mannerheima īsspārņa atradņu apkopojumu, kas tika publicēts promocijas darbā “Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija” (Cibuļskis 2010). Par REF vērtības noteikšanas laiku tika pieņemts 1991. gads, kad suga bija zināma no 3 atradnēm: 2 atradnes reģistrētas līdz 1949. gadam, viena atradne – 1991. gadā Cēsu novadā (Telnov u.c. 2005).</p>

1. attēls. Mannerheima īsspārņa atradnes promocijas darbā “Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija” (Cibuļskis 2010).

HDV vērtība tika balstīta uz R. Cibuļska promocijas darba rezultātiem, līdz ar to kā HDV noteikšanas termiņš tika pieņemts 2010. gads. Promocijas darbā tika apkopoti gan zinātniskās literatūras dati, gan kolekciju dati. Kopējais reģistrētais Mannerheima īsspārņa atradņu skaits ir 11 (Cibuļskis 2010).

CV vērtībā tika iekļautas visas līdz 2023. gada septembrim zināmās Mannerheima īsspārņa atradnes. Kopš 2010. gada tika reģistrētas 16 jaunas Mannerheima īsspārņa atradnes: 3 sugas atradnes tika reģistrētas Gaujas Nacionālajā parkā (Kursīte 2023), viena atradne – DP “Ogres zilie kalni” (Laiviņš 2011), viena – DL “Lielais Pelēčāres purvs” (Valainis 2017), viena – DL “Lielie Kangari” (15.08.2016. vienu īpatni konstatēja U. Piterāns (dabasdati.lv), viena – DL “Aklais purvs” (Reihmanis 2011), viena – DL “Mežole” (Kursīte 2020), trīs – AAA “Augšzeme” (Kursīte 2016), viena jauna atradne tika konstatēta AAA “Augšdaugava”, viena – DL “Lubāna mitrājs” (2013. gadā, novērotājs K. Vilks, dabasdati.lv), viena – Ķeguma apkārtnē (2020. gadā, novērotājs U. Piterāns, dabasdati.lv), viena – DP “Salacas ieleja” (2022. gadā, novērotājs K. Ozoliņš, dabasdati.lv) un viena – Smārdes pagastā (2023. gadā, novērotājs U. Piterāns, dabasdati.lv).

Kopumā CV vērtība ir balstīta uz 27 Mannerheima īsspārņa atradnēm (skat. vairāk tabulā zemāk), kas datētas no 1943. līdz 2023. gadam.

Ziņojumā Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā novērtējumā par 2013.-2018. gada periodu Mannerheima īsspārņa kopējais stāvoklis novērtēts kā nezināms (XX). Savukārt pieaugošo pētījumu intensitātes rezultātā palielinās zināmo sugas atradņu skaits. Ņemot vērā šos apstākļus un ekoloģisko pētījumu trūkumu, nav pamata uzskatīt, ka Mannerheima īsspārņa populācijā ir notikušas būtiskas izmaiņas laika posmā no 1991. līdz 2023. gadam.

Piezīmes un pieņēmumi tabulu aizpildīšanā/izmantošanā

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Dati_FRP	
REF	Date	1991
	Popunit	loc (atradne)
	Min	3 Vērtība balstīta uz R. Cibuļska promocijas darbā “Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija” apkopoto informāciju (Cibuļskis 2010).
	Max	3
HDV	Popunit	loc. (atradne)
	Quality & Date	M (2006)
	Min	8
	Max	8
	Trend period	1993–2006
	Trend	X
	Mag_min	na
	Mag_max	na
	Habitat period	P (2006)
	Trend	=
	Popunit_final	loc (atradne)
	Min_final	11 Vērtība balstīta uz R.Cibuļska promocijas darbā “Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija” apkopoto informāciju (Cibuļskis 2010). Šie dati ir uzskatāmi par precīzāko atradņu apkopojumu līdz 2010. gadam.
	Max_final	11
	Trend 1993–2006	S
CV	Date	2013–2018
	Popunit	grids 1x1 (1 x 1 km kvadrāts)
	Min	na
	Max	na
	Value	9
	Type	minimum Eksperta vērtējums.
	Popunit_alt	na
	Min_alt	na
	Max_alt	na
	Value_alt	na
	Type_alt	na
	Method	estimateExpert
	Trend period	2007–2018
	Trend	Unk (nezināms)
	Mag_min	na
	Mag_max	na
	Method	absentData (trūkst datu)

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Habitat period	2007–2018
	Trend	S
	Method	estimateExpert Eksperta vērtējums
	Popunit_final	loc (atradne).
	Min_final	27 Mannerheima īsspārņa CV Latvijas teritorijā ir izteikts atradnēs, balstoties uz DDPS “Ozols”, <i>Natura 2000</i> datubāzē, <i>Natura 2000</i> teritoriju bezmugurkaulnieku monitoringa datus, Dabas skaitīšanā iesaistīto ekspertu anketās, pašreiz spēkā esošajos dabas aizsardzības plānos, vietnē Dabasdati.lv, R. Cibuļska promocijas darbā “Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija” un bezmugurkaulnieku eksperta Mārtiņa Kalniņa veidotajā Latvijas bezmugurkaulnieku izplatības datu bāzē (LINDA) pieejamo informāciju. Informācija pārbaudīta 2023. gada septembrī.
	Max_final	27
	Trend 2007–2018	S
	Dati_FRR	
REF	Area	64589 km ²
	Period	1991
HDV	Area	64589 km ²
	Quality & period	P (2006)
	Trend	X
	Magnitude	na
	Area_final	64589 km ²
	Trend 1993–2006	stable
CV	Area	23676 km ²
	Period	2007–2018
	Trend	U (nezināms)
	Trend_method	estimateExpert Eksperta novērtējums.
	Area_final	64589 km ² Sugas sastopamība ir saistīta ar dažādām sēnēm, pamatā cepurišu sēnēm no <i>Boletus</i> ģints, tās izplatība ir prognozējama visā Latvijas teritorijā.
	Trend 2007–2018	stable
	Lēmumi_FRP	
	Variants (8. attēls)	1. variants. REF, HDV un CV datu izmaiņas nav saistāmas ar populācijas izmaiņām, bet ar izpētes līmeņa pieaugumu.
	1. Klimata pārmaiņas	na
	2. LV populācijas nozīmība	na
	3. Populāciju izolācija	na
	4. Negatīvie faktori	na
	5. Negatīvas tendences	na

	Lauks	Komentāri, pieņēmumi
	Lēmumi_FRR	
	Variants (8. attēls)	1. variants. Abos laika nogriežņos aplūkojamais parametrs nav mainījies.
	1. Klimata pārmaiņas	na
	2. LV populācijas nozīmība	na
	3. Populāciju izolācija	na
	4. Negatīvie faktori	na
	5. Negatīvas tendences	na

Literatūra un informācijas avoti

Cibuļskis R. 2010. Latvijas īsspārņu (Coleoptera: Staphylinidae) faunas revīzija.

Kursīte L. 2016. Aizsargājamo ainavu apvidus Augšzeme dabas aizsardzības plāns. SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, Rīga, 226 lpp.

Kursīte L. 2020. Dabas lieguma “Mežole” dabas aizsardzības plāns. SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, Rīga, 190 lpp.

Kursīte L. 2023. Gaujas Nacionālā parka dabas aizsardzības plāns. SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, Rīga, 458 lpp.

Laiviņš M. 2011. Dabas parka “Ogres zilie kalni” dabas aizsardzības plāns. Individuālais pētniecības uzņēmums “Pededze”, Salaspils, 100 lpp.

Rathlef H. 1905. Coleoptera Baltica. Käfer Verzeichnis der Ostseeprovinzen nach den Arbeiten von Ganglbauer und Reitter. Archiv für die Naturkunde Liv-, Est- und Kurlands Serie 2. Biologische Naturkunde. Dorpat. 12. 3.: 1 – 199.

Reihmanis J. 2011. Dabas lieguma “Aklais purvs” dabas aizsardzības plāns, Latvijas dabas fonds, Rīga, 121 lpp.

Seidlitz G. 1887 – 1891. Fauna Baltica. Die Käfer (Coleoptera) der Ostseeprovinzen Russlands. Arch. Naturk. Liv-, Est- und Kurlands. Ser. 2, 5: 4 + XLII + 142 + 560.

Telnov D., Gailis J., Kalniņš M., Napolov A., Piterāns U., Vilks K., Whitehead P.F. 2005. Contributions to the knowledge of Latvian Coleoptera. 4. - Latvijas Entomologs 42: 18-47.

Valainis U. 2017. Dabas lieguma “Lielais Pelēcāres purvs” dabas aizsardzības plāns. Daugavpils Universitātes Dabas izpētes un vides izglītības centrs, 85 lpp.

Valainis U. 2018. Īpaši aizsargājamās un reti sastopamās vaboļu sugas Latvijā. Metodiskais materiāls, LVAF projekta “Dabas aizsardzības pārvaldes kapacitātes stiprināšana, nodrošinot jaunu sugu aizsardzības jomas ekspertu apmācību un paaugstinot profesionālo kompetenci DAP speciālistiem”, Nr. 108/171 / 2017 ietvaros. 72 lpp.

Якобсон Г. 1905 Жуки России, Западной Европы и сопредельных стран. 1. Санкт Петербург. 1 –1024